

Tempeludden i Riddersvik

Av: Melina

Inledning

Tempeludden i Riddersvik är en plats som har funnits där väldigt länge, den har betytt och betyder fortfarande mycket för många människor. Templet, eller lusthuset som det egentligen är, har stått där så länge någon kan minnas. Ingen vet varför och ingen funderar heller särskilt mycket över det, men det är en fin och lugn plats som många människor trivs att vara på. Jag är en av de människorna och det är därför jag har valt att arbeta med den här texten.

Tempeludden nu

Många minnen dyker upp när jag kommer hit eftersom jag har tillbringat mycket tid här, speciellt när jag var mindre. Det är också det som gör den här platsen betydelsefull för mig.

Tempeludden består av en udde och en liten äng nedanför. Den ligger precis vid vattnet, Mälaren, men fortfarande i skogen som växer här.

Uppe på själva udden står ett tempel, det tempel platsen har fått sitt namn från. Templet är ganska litet, bara runt 6-7 m i diameter och är format som en oktav, alltså med åtta väggar. Varje vägg har en stor öppning från golvet och cirka tre meter upp. Alla öppningarna är försedda med galler och på en av väggarna utgör gallret en dörr.

Inuti templet finns det knappt någonting, förutom ett runt litet hål i golvet som jag inte har en aning om vad det en gång använts till. Taket har en gång haft fina mönster men det mesta har nu bleknat bort. Väggarna är fulla med saker som folk har ristat in. Tyvärr finns det även en del klotter på utsidan av templet.

Varför templet finns här har jag ingen aning om, jag gissar att det är till minne av någon eller något liknande, det har i alla fall stått här länge. Ängen nedanför är bara en sådan typisk äng man kan hitta i en skog.

Även andra människor ser nog den här platsen som bara en fin och lugn plats i skogen, nära vattnet, där man kan ha picknick eller bara promenera.

Själva templet står bara där och ser vackert ut och eftersom alla tycker det känns som det alltid har stått där är det nog ingen som lägger mycket tanke på varför det står där eller vad det egentligen är. Det är nog mest barnen som tycker att det är spännande och roligt.

När jag är här får jag en känsla av trygghet. Jag har tillbringat så mycket tid här att jag lätt hittar och känner igen mig.

Här fylls också mitt huvud av minnen.

När jag ser mig omkring och tänker tillbaka känns allt som då var så stort nu så litet, vilket inte är så konstigt eftersom jag var mycket mindre då.

På ängen nedanför udden brukade skolan ofta ha picknickar då hela familjen kunde komma. Det ställdes upp bord med mat och alla lekte lekar och spelade brännboll. På somrarna brukade man, och kanske fortfarande gör, resa en

stor midsommarstång och sedan ha ett stort firande med dans, lek och liknande runt omkring.

Jag kan inte minnas att jag och min familj var där då mer än en gång, men det räckte.

Mest av allt var det ändå bara familj och vänner som gick dit antingen på promenad eller picknick.

Det jag minns mest från alla de här tillfällena är hur mina systrar, kompisar och jag brukade springa omkring vid vattnet, vada ut lite för att svalka ner oss och klättra på rötterna från de träd som växte vid vattnet.

Vi brukade alltid springa upp till templet också. Dörren hölls ganska ofta låst och var olåst andra gånger. De gånger dörren var olåst, sprang vi ut och in i templet genom dörren och hade kul. När dörren var låst däremot, klättrade vi helt enkelt in i templet mellan gallerstängerna.

Det är det som förvånar mig mest nu när jag är vid templet och minns alla de gånger jag klättrade igenom. Avståndet mellan stängerna är otroligt smalt. Jag kan få igenom en arm eller en del av ett ben nu, men inte mer och jag kan inte fatta hur jag någonsin kunnat gå igenom där hela jag. Hur liten var jag egentligen?

Vad den här platsen tidigare har haft för betydelse för människor är jag ingen aning om. Men den måste ha betytt något, varför skulle man annars bygga ett tempel just här.

Människor har länge haft tillgång till den här platsen för det är ingen ny plats. Skogen och vattnet är förstås det största tecknet på det, men även templet, för det syns att det har stått här länge.

De människor som använde den här platsen förr tror jag var helt vanliga människor som bodde i närheten och gick ner till vattnet för att bada eller tvätta eller liknande. Det kan också ha varit människor som hade någon anknytning till templet och använde det till något också.

Numera använder jag inte platsen lika mycket. Ibland går jag promenader nere i Riddersvik och däromkring, mest på våren och sommaren då det inte blåser för mycket från vattnet. På vintrarna är det visserligen fruset på sjön och då går jag också ibland, men aldrig på isen vilket många andra gör.

Tempeludden i framtiden

Vad som kommer hända med platsen i framtiden kan man inte riktigt veta. Om utvecklingen och förstörelsen fortsätter ännu mer än den är nu, tror jag tyvärr att platsen kommer bli förstörd. Folk kommer vilja bygga hus och liknande vid vattnet och därför hugga ner stora delar av skogen.

Går det inte så långt så tror jag ändå att folk kommer skräpa ner mycket mer. Förstöra naturen och för alla djur som bor där och templet kommer bli helt nedklottrat.

Om jag fick välja vad som skulle hända med den här platsen i framtiden, skulle jag vilja att den blir orörd.

Jag vill att den ska kunna användas som den används idag. Folk ska kunna komma där för att få lugn och ro, för att njuta av naturen och kanske mata några gräsänder.

Jag skulle också vilja att templet blev uppfräschat. Att klottret tvättades bort och att man gjorde något åt väggarna på insidan för att få bort det klottret.

Man kanske till och med skulle kunna göra något för att få tillbaka de fina mönstren i taket.

Tempeludden förr

Ingenstans har jag hittat uppgifter om vem som byggde templet uppe på Tempeludden eller varför det byggdes. Däremot vet jag att templet byggdes ungefär samtidigt som Riddersviks gård byggdes klart, i slutet på 1700-talet. Det betyder förmodligen att det har något med Riddersviks gård att göra och någon som bodde där.

På en karta från 1752 finns Tempeludden utsatt som Korsudden och betecknades som högt berg, templet fanns då inte.

I templet och parken nedanför hade man olika sammankomster och aktiviteter. J A Hazelius, informatorn på Riddersviks gård, var värd för en utflykt till Riddersvik och Tempeludden, den 27 maj 1827. Sju gäster var med, bl.a. Carl Jonas Love Almqvist och Per Daniel Amadeus Atterbom. En av deltagarna i utflykten skriver så här: ”I templet vid sjön sjöngo vi folkvisor och pratade...” Efter det åt de middag på herrgården. ”Nu blev det ganska livligt. Punsch tillagades och vi drucko flitigt skålar, under alltmer tilltagande förtrolighet. Atterbom var rätt glad och munter.”

Tempeludden kallades också för Tjusarudden och parken som ligger nedanför kallades för Kärleksparken. Runt midsommartid hände det nämligen ofta att ungdomar gick hand i hand genom den allé som går mot parken och sedan gick ut till Tempeludden för att se soluppgången.

Om somrarna brukade familjer med vänner eller olika föreningar samlas vid Tempeludden eftersom det var ett vackert ställe för utflykter och låg precis vid stranden. Dragspel eller fiol kunde någon ibland ha med sig och då blev det även dans.

Fast det var mycket folk vid alla tillställningar de hade där, brukade det vara lugnt. Det fanns en Folketshusförening och de hade en ordningskommitté där de hade starka vakter som tog hand om de bråk som ibland förekom. De fick ta hand om ett och annat fyllo ibland. Då och då hände det att ett ”kärleksdrama” inträffade, alltså

att två killar bråkade om samma tjej. ”Det räckte oftast att vakterna ledde ner dem i allén vid Riddersvik och lät dem slåss där, så var allt frid och fröjd.”

Större delen av Riddersvik, speciellt runt Tempeludden och Riddersviks gård, är numera bara ett naturområde med mycket skog och fina strövområden.

Förr däremot användes de olika ställena till olika saker.

Riddersviks gård byggdes år 1762 och ägaren på den tiden var Elias von Langenberg.

Strandlinjen som går nedanför Riddersviks gård låg för länge sen högre upp på den sluttning som går från gården till vattnet. Med hjälp av naturlig landhöjning och konstgjord sjösänkning, ligger nu strandlinjen där den är.

Under en tid låg Riddersviks ångbåtsbrygga vid denna strand, man åkte ofta till Stockholm med båt.

Det fanns djur på gården under en lång tid. Vattnet som behövdes till djuren togs direkt ur sjön och pumpades till en tank som låg längre upp. Stall och lagård fick sedan så mycket de behövde med hjälp av självtryck.

Man använde häst eller ox som vandrade runt en axel för att pumpa upp vattnet till tanken, tills man senare skaffade en el-pump. Resterna av el-pumpen finns fortfarande kvar vid vattnet i Riddersvik.

Numera finns inget lantbruk i Riddersvik, Stockholms stad har ägt Riddersvik från 1885 och framåt. Mot slutet av 1970-talet utarrenderades lantbruket. Nu används delar av byggnaderna för hästhållning.

Det fanns en omfattande trädgårdsskötsel på gården under en tid. På gräsmattan framför det hus de använde som packkällare och förråd, låg isstacken. Alltså det ställe där isblock från Mälaren låg. För att hindra isen från att smälta varvades den med sågspån i tjocka lager.

Riddersviks gård drivs idag som ett företag i konferens- och kursbranschen.

Källförteckning

Josephson, Bernt & Grip, Harry, "Bilden av Hässelby",

Hässelby Hembygdsförening, "Hässelby", Sundbyberg 1991

Hässelby Hembygdsförening, Riddersviks Vänner, "I Stockholms västligaste utpost
Om Lövsta – Kyrkhamn – Riddersvik", Spånga 2002